

Potatiskupning med handkraft. Varje liten plätt i byn nyttjas för potatis.

Maria Norberg.

efter svensktalande och hamnar snart hos Lilija Malmas och hennes familj. Lilija har nära till skrattet och bjuder in oss på kaffe och vill gärna berätta om livet i byn.

Familjen lever av att odla potatis och ute på stäppen odlar de solrosor. Lilija har bott en tid i Sverige, men fick inget uppehållstillstånd, och hon talar mycket bra svenska. I sin barndom talade hon gammalsvenska som hon lärde av sina föräldrar. Sen arbetade hon en tid på en fabrik, men efter det att Sovjetunionen upplöstes så fanns inga mer jobb att få där. Det var en svår tid för alla i byn då. De gamla fick ingen pension och alla hade det svårt.

– Men sen har vi långsamt fått det bättre, säger Lidija. Nu är vi rädda då vi ser hur situationen utvecklas. Kanske Cherson, Odessa och Mykolaiev också blir ryskt och då vill vi inte bo här. Så vi har redan bett den svenska ambassadören Andreas von Beckerrath som nyligen var på besök, om att få flytta till Sverige, men vi fick avslag.

Ambassadören förklarade vad som gällde: Till skillnad från Förbundsrepubliken Tyskland som bland annat baserar sin politik på blodsband, håller sig Sverige till humanitära skäl och behandlar varje ansökan individuellt. Därför har många tyskättlingar kunnat bosätta sig i Förbundsrepubliken medan svenskarna i byn inte har några möjligheter att få flytta till Sverige för närvarande.

– Det är ändå en allmän önskan bland de lite yngre här i byn, säger Lilija. Nästa vecka skall den svenska utrikesministern Carl Bildt komma hit och vi kommer att be honom då också. (Han gästade byn den 17 maj)

Vill flytta till Sverige

Vi sitter där i fågelkvittret och hundarna gläfsar till här och var i byn medan en västergök hoar långt borta och vill kanske få oss att tro på det goda och på framtiden. Vi smuttar på vårt kaffe och njuter av solskenet och värmen inne på gården.

Familjen har brunbetsade trädgårdsmöbler av svenskt snitt där nu också Lilijas make Roman Kozak slår sig ner och hälsar på oss på svenska. Hans svenska är dock betydligt mer begränsad.

– Men man kan ju lära sig, inflikar hustrun Lilija med ett skratt.

Roman delar sin frus åsikter och skulle inte ha något emot att få flytta till Sverige. De menar båda att de gamla i byn nog överlag tycker att det var bättre på sovjettiden, detta beroende på att det då fanns en slags stabilitet, menar Lilija.

Jag lämnar familjen Malmas-Kozak och tar mig förbi affären bort mot byns åldringscenter som ligger mitt emot vårdcentralen. Den lilla byggnaden inhyser ett antal vackra gamla människor och vi hittar

Valdemar Norberg är just i färd med att rusta upp sin motorcykel med sidovagn.

bland dem Melita Prasolova som vant berättar, på svenska, om sitt liv, så som hon tålmodigt brukar göra när det kommer svenskar till byn.

– Jag brukade sjunga för mina besökare, berättar Melita, men det går inte längre, det är något med hal-sen.

Hon är besviken över att behöva leva här på hemmet. Hon som arbetat hela sitt liv. Hon berättar om krigsåren, deportationen till Tyskland, förvisningen till Komi, och hemkomsten. Hur hon tidigt blev änka och fått leva ensam länge. När jag frågar om hur hon tror det går med byn, så svarar hon bara:

– Jag hoppas Gud kallar mig hem...

Oro för krig

Dagen går mot kväll i Gammalsvenskby. Allt är stillsamt. Ron störs bara av en motorcykel, av gammal sovjetmodell som knattrar förbi i ett moln av avgaser. Men lugnet lägger sig med röken. Några barn leker och getterna betar lugnt. Bakom det skenbara lugnet anar vi dock oron. Den surrar på som en instängd getingsvärm inne i sitt bo av tunt papper.

Så lite behövs för att idyllen skall rämna. Men till dess måste allt ändå göras så som man alltid gjort i

byn. Maria Norbergs mor brukade säga: ”Ibland blir det litet bättre, men så blir det åter dåligt.” Detta insiktsfulla uttalande bottenar i en flera hundra år lång historia av omvälvningar och regimskiften i en liten by i Ukraina vid Dnjeprs strand.

Kämpat sen medeltiden

Mot kvällningen måste jag lämna byn och skumpa iväg på dom trasiga vägarna mot Cherson för att övernatta. Fylld av de intryck jag fått av byn och dess svensktalande befolkning som bevarat och kämpat för rätten till sitt språk sedan medeltiden och som värnat om sin svenskhet och sin tro på den lutheranska kyrkan. Jag undrar vad utrikesminister Bildt kommer att säga till dem.

När jag den 10 maj beslutar mig för att lämna Ukraina gapar de gator som normalt är fulla av liv och rörelse i Odessa, där jag bott några dagar, nästan spöklikt tomma. Alla vägspärrarna fram till gränsen har nu förstärkts med pansarvagnar och i skyttevärnen står soldater, poliser och oidentifierade personer utan uniformer och pekar på mig med skarpladdade vapen.

Textoch foto: Bennie Åkerfeldt